

Severní Plzeňsko

Jiří Fák

Zámek v Manětíně



Bohy

V lese mezi obcemi Bohy a Kozojedy při Rožském potoce v místě zvaném „V Pavučince“ je ukrytá **kaple sv. Vojtěcha**. Její barokní původ dokládá zápis v kozojedské farní kronice, podle něhož ji postavil Vojtěch Valenta z Bohů. 10. června 1714 ji za velké účasti věřících požehnal kozojedský farář. Ke kapli se pak konala procesí s prosbou za déšť v obdobích sucha. Když obec Bohy v roce 1936 kupovala od plaského velkostatku pozemek, na němž kaple stojí, byly ve smlouvě zakotveny i podmínky týkající se její údržby: obec je povinna kapličku sv. Vojtěcha podle potřeby, ale nejméně jednou za deset roků svým nákladem opravit a tzv. kostelní cestu z Bohů do Kozojed udržovat vždy v dobrém stavu.

Kaple sv. Vojtěcha je drobná výklenková kaple na obdélném půdorysu krytá sedlovou stříškou. Fasádu člení jen nad polokruhově ukončeným výklenkem mírně prohnutá římsa.

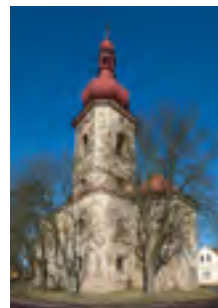


Kaple sv. Vojtěcha

Březí

Ves Březí se nachází 14 kilometrů severovýchodně od Stříbra nad údolím Žebráckého potoka. Její dějiny jsou spojeny především s tepelským klásterem, za něhož byl také na místní návsi postaven barokní **kostel Nanebevzetí Panny Marie**. Původně zde existovala starší středověká svatyně, která sice byla v roce 1668 opravena, ale v roce 1718 zbořena. Na jejím místě byl v letech 1719–1720 za tepelského opata Raymunda Wilferta II. vybudován nový kostel.

V kostele byla umístěna uctívaná socha Madony z konce 15. století. V silně katolickém prostředí této části Plzeňska se k ní ještě před druhou světovou válkou o mariánských svátcích konaly poutě o velkém počtu věřících.



Kostel Nanebevzetí Panny Marie

Kostel Nanebevzetí Panny Marie je tvořen lodí na obdélném půdorysu se zkosenými nárožními a trojboce ukončeným presbytářem, k němuž je na jižní straně připojena věž krytá cibulovitou bání. Na západní straně vystupuje nižší a užší přístavek. Západní průčelí je pak po stranách členěno dvojicemi pilastrů, mezi nimiž je prolomen hlavní vchod, a ve vrcholu se zvedá polokruhově ukončený štít s nikou.

Březín

Březín leží při soutoku Březínského a Starého potoka osm kilometrů jihozápadně od Manětína. Na jeho rozlehlé návsi stojí barokní **kostel sv. Bartoloměje**. Byl postaven na místě staršího kostela připomínaného v roce 1384 a několikrát v různých válkách pobořeného. Nový kostel vyrostl v letech 1720–1723 za Maxmiliána Michala a Ignáce Františka z Kokořova, jehož předkové získali část vsi v roce 1637.

Architektem byl Tomáš Hafenecker, který působil i ve službách Lažanských na nedalekém manětinském panství.

Kostel sv. Bartoloměje je jednolodní stavba s užším obdélným presbytářem, k němuž je na východní straně ještě připojena sakristie a na západní straně se nachází užší věž. Loď je uvnitř oválná, vnější zdivo má rovné boky s konkávně prohnutými nárožími, obdobně jsou v půdorysu profilovány i stěny věže.

Na hlavním oltáři jsou umístěny barokní sochy sv. Norberta a sv. Prokopa a v lodi se nacházejí dva barokní oltáře, sv. Václava a sv. Isidora s volutovým nástavcem, ale s pozdějšími obrazy.



Kostel sv. Bartoloměje

Býkov

Bývalý **hospodářský dvůr** plaského kláštera leží na katastrálním území obce Hromnice 13 kilometrů severně od Plzně. Ve středověku zde stávala ves patřící plaskému klášteru a potom ke kaceřovskému panství Gryspeků. V roce 1623 při pobělohorských konfiskacích ji znovu získal plaský klášter. Na počátku 18. století byli obyvatelé vsi vystěhováni a na jejím místě byl opatem Eugenem Tyttlem založen hospodářský dvůr.

Dvůr je postaven na obdélném půdorysu a dominuje mu na východní straně jednopatrová budova tzv. záměčku. Nad průjezdem obsahujícím v ostění letopočet 1703 je nejprve znak (výklad podoby znaku u hesla Plasy) plaského opata Tyttla a potom mezi okny znak opata Fortunáta Hartmanna. K záměčku přiléhají dvě nižší obytná křídla, v jednom z nich je zřízena kaple sv. Jana Nepomuckého. Na ně navazují na delších stranách půdorysu hospodářské objekty a dvůr na kratší straně uzavírá stodola. Na nádvoří byla v padesátých letech 18. století postavena mléčnice, později přeměněná na kovárnu.

Zajímavé jsou krajinné geometrické vazby dvora k dalším stavbám plaského kláštera. Spojnice dvorů Býkov–Lomany–Hubenov vytváří pravoúhlý trojúhelník, spojnice dvorů Býkov–Lednice–Kalec rovnoramenný trojúhelník, spojnice kláštera Plasy s dvory Sechutice–Rohy–Býkov je pravidelným lichoběžníkem a spojnice dvorů Býkov–Lomany–Hubenov–Rohy tvoří téměř pravidelný obdélník.

Dvůr Býkov je upraven na hotel s restaurací a je přístupný veřejnosti.



Hospodářský dvůr Býkov

Dolní Bělá

Dolní Bělá, která bývala centrem samostatného panství s hradem a později se zámek, leží 18 kilometrů severně od Plzně při potoce Bělá. V roce 1755 koupil panství plaský klášter a za jeho předposledního opata Fortunáta Hartmanna byla ve svahu pod kostelem, jehož současná podoba však pochází až z doby pozdější (1820–1822), postavena barokní fara.

Je to jednopatrová budova na půdorysu písmene L. Její hlavní průčelí je pětiosé a fasáda je členěna lisenovými rámci. Nad vchodem je osazen znak opata Hartmanna, tvořený oválným štítem s kotvou (výklad podoby znaku u hesla Plasy) doplněný letopočtem 1769.

Funkce jednotlivých místností je patrná z dochovaného plánu z 19. století. Z chodby v přízemí se vstupovalo vpravo do kuchyně s chlebovou pecí. Za ní je schodiště do prvního patra, kde byl byt faráře, v bočním křídle pak místnost kaplana a hostinská místnost.



Fara

Dražň

Na hranicích katastrálních území obcí Dražň a Hvozď u silnice z Manětína do Dolní Bělé stojí jako výrazná dominanta **socha archanděla Michaela**. Nechala ji postavit v roce 1772 hraběnka Terezie Lažanská, rozená komtesa z Lysova, což je patrné z nápisu na soklu.

Socha je dílem Václava Ondřeje Herschera a představuje archanděla Michaela v životní velikosti jako anděla ve vojenském šatě držícího oválný štít s křížem, u jehož nohou leží ďábel, s nímž bojuje.

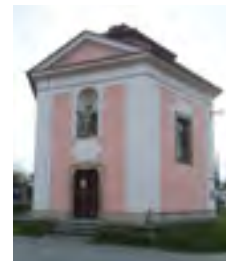


Socha archanděla Michaela

Druztová

Druztová leží osm kilometrů severovýchodně od Plzně a v jejím centru stojí barokní **kaple sv. Jana Nepomuckého**. Důvody jejího vzniku jsou poněkud kuriózní. V roce 1701 byla v Druztové zřízena fara a k ní byl přidělen středověký kostel sv. Maří Magdalény stojící kilometr východně od obce. Ale právě pro velkou vzdálenost od fary, kdy hlavně v zimních měsících byla cesta na bohoslužby velmi nepříjemná, byla na žádost místního faráře povolena stavba nové kaple ve vsi. Ta byla realizována v roce 1745 podle projektu Ondřeje Kondela, a to za velice krátkou dobu.

Základní kámen posvětil farář Josef Václav Hrdý a společně s plzeňským primátorem a doktorem lékařství Petrem Helfferem z Heltfentrelu ho vložili do základů 27. dubna 1745. Kaple byla dokončena 9. listopadu téhož roku a vysvěcena. Její stavba trvala pouhých 196 dnů.



Kaple sv. Jana Nepomuckého

Kaple sv. Jana Nepomuckého je postavena na šestibokém půdorysu. Fasádu člení lisenové rámce, ve východním průčelí je prolomen vchod lemovaný pískovcovým ostěním s klenákem. Ve čtyřech stěnách se nachází okna v šambránách s uchy, stěna protilehlá vchodu je plná, bez oken. Nad vchodem je obdélná konchou sklenutá nika, v níž je osazena socha sv. Jana Nepomuckého.

Na ploché klenbě kaple je freska znázorňující ozářený jazyk sv. Jana Nepomuckého a kolem něho je věnec se šesti hvězdami umiřtřený nesoucí anděly. Na hlavním barokním oltáři je obraz sv. Jana Nepomuckého klečícího na oblaku a obklopeného anděly, po stranách oltáře stojí sochy sv. Petra a sv. Pavla, v nástavku je socha bl. Jana Sarkandera.

Hadačka

Ves Hadačka ležící tři kilometry jihozápadně od Kralovic byla založena plaským opatem Ondřejem Trojerem. Hostinec ve vsi existoval zřejmě již po jejím založení, krčmář je pak v pramenech uváděn v roce 1733. Za opata Fortunáta Hartmanna byl hostinec přestavěn do podoby barokní symetrické stavby, jejíž hlavní část byla vyšší, opatřená středním průjezdem, nad nímž je osazen v trojúhelníkovém štítu opatův znak (výklad podoby znaku u hesla Plasy) doplněný letopočtem 1756. Po stranách se k ní připojovala nižší křídla, z nichž severní bylo později výrazně přestavěno.

U silnice Plzeň–Most, kilometr jihozápadně od obce (na k. ú. Trojany), stojí, skrytá mezi stromy, socha sv. Jana Nepomuckého patřící k výzdobě plaské cesty. Původně bylo vysazeno kolem sochy pět lip, které měly upomínat na světce svatozář, v níž se nachází pět hvězdíček, které poukazují na pět ran Kristových.



Hostinec ve vsi Hadačka

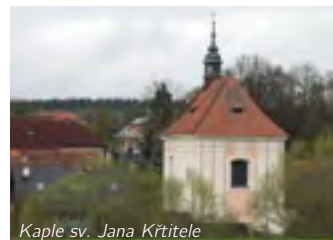
Hodyně

Hodyně leží čtyři kilometry jihovýchodně od Kralovic. Na jejím jižním okraji se nachází barokní kaple sv. Jana Křtitele. Byla postavena na místě starší středověké stavby nepřímě doložené k roku 1419 (svědectví kaplana). Současná kaple byla postavena v letech 1748–1751 za plaského opata Silvestra Hetzera. Po zrušení kláštera sloužila jako sýpka a pak ji v roce 1799 koupila obec Hodyně.

Kaple je postavena na čtvercovém půdorysu s konkávně prohnutými nárožími, k němuž se připojují dva obdélné prostory sakristie a vstupu.

Nad vchodem je osazena nápisová deska s chronogramem (1751) a nad ní znak (výklad podoby znaku u hesla Plasy) plaského opata Hetzera, k němuž odkazují jak iniciály SH, tak střední štítek oválného čtvercového štítu, v němž je vyobrazena Maří Magdaléna. Nad bočním vstupem na jižní straně se nachází druhá nápisová deska, která nás informuje, že stojíme u kaple plaské grangie.

V interiéru je dochován na hlavním oltáři obraz sv. Jana Křtitele a Navštívení v nástavci z 18. století.



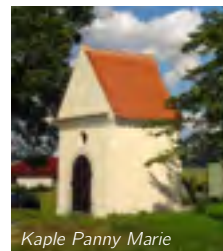
Kaple sv. Jana Křtitele

Horní Bělá

Při silnici mezi Horní a Dolní Bělou stojí drobná kaple Panny Marie. K jejímu vzniku se vážou dvě zajímavé pověsti. Podle první se na toto místo chodila modlit kněžna ze zámku v Dolní Bělé. Jednou ji zde přepadli lapkové a prchali s ní směrem k Plasům. V lesích v místě zvaném Senový dolík ale žil poustevník, který ji sám vlastníma rukama vysvobodil a lapky rozprášíl. Kněžna pak nechala na místě postavit kapličku, aby byla při svých ranních modlitbách v bezpečí. Druhá verze pověsti vypráví, že zde byla zastřelena dcera tehdejšího pána. Pachatelem byl údajně lovec, který se do ní zamiloval, ale nebyla mu souzena, tak ji zabil.

Podle letopočtu na klenáku nad vchodem byla kaple postavena v roce 1736, tedy v době, kdy dolnobělské panství patřilo Vřesovcům. Kaple byla rekonstruována v roce 2007 a tehdy zde byla objevena fresková výzdoba. Na čelní stěně je namalována freska představující Zvěstování Panny Marie – anděla a Pannu Marii ve vysokém čepci-, zatímco fresky na bočních stěnách jsou špatně čitelné a malby na stropě ve výšecích zobrazují anděly.

Kaple je postavena na čtvercovém půdorysu a je krytá vysokou sedlovou střechou. V jejím průčelí je prolomen obdélný polokružově zaklenutý vchod v pískovcovém ostěním s klenákem s letopočtem „A 1736 // M S“.



Kaple Panny Marie

Hracholusky

Na východním okraji obce Hracholusky nacházející se 15 kilometrů západně od Plzně stojí pozoruhodná kaple sv. Diviše. Podle lidové pověsti unikly ve válečných dobách, údajně husitských, dvě šlechtické panny při obléhání hradu Buben podzemní chodbou a na místě, kde po dlouhém bloudění v lese konečně našly člověka, který jim pomohl, slíbily postavit kapli. Podle historických dat ji však nechal postavit Leopold Vilém z Říčan po roce 1680. Dalšími majiteli Hracholusek,

kteří přispěli k jejímu rozvoji, byli Jan Albrecht Wiedersperg z Wiederspergu s manželkou Annou Josefou Hennigerovou se Seebergu, za nichž byly v interiéru v roce 1735 vymalovány malířem Václavem Samuelem Theodorem Schmidtem (1694–1756) fresky. V roce 1762 Hracholusky získal Karel Antonín Vančura z Reichnic, který s manželkou Marií Annou Hildbrantovou z Ottenhausenu nechal do freskové státní Hracholusky byl prof. medicíny Anton Jaksch, který si mj. v roce 1883 postavil pro svou rodinu hrobku pod kaplí, a proto byl k původní stavbě připojen na jihozápadní straně přístavek, kterým se do hrobky vchází. Výzdobu v interiéru kaple pak doplnil o další erby.

Kaple sv. Diviše je postavená na půdorysu šestiúhelníka. Na její jižní straně je do hmoty kaple vsazena hranolová věž a na jihozápadní straně obdélný přístavek se schodištěm do krypty.

V interiéru kaple zaujmou především fresky, kterými je pokryta kopule, šest klenebních polí, částečně stěny pod nimi a rovněž poprsnice kruchty. Základní cyklus tvoří mariánské a christologické motivy doplněné v malých medailonech zčásti starozákonními výjevy a v kopuli se nachází výjev sv. Trojice. Nad vchodem je v horním medailonu znázorněna potopa světa, v mariánsko-christologickém cyklu výjev Narození Páně a v heraldické úrovni erb Černínů a pánů z Řičan. Ve směru hodinových ručiček dále následuje v horním medailonu výjev Abraháma obětujícího Izáka a v hlavním cyklu motiv Očišťování Panny Marie. U této fresky najdeme signaturu autora výzdoby „Wenceslaus S. T. Schmid // Ciuis Planensis pinxit // Anno 1735“. V heraldické úrovni je zobrazen alianční erb Perglarů z Perglas a pánů ze Schönau.

V dalším poli jsou v horním medailonu dva stojící andělé, v hlavním mariánsko-christologickém cyklu výjev Zvěstování Panny Marie a ve spodní části je alianční erb Vančurů a Hildprantů. Proti vchodu je v horním medailonu vycházející slunce a dále výjev Obětování Páně. Pod ním není erb, ale pískovcová deska s kryptogramem, který byl dešifrován jako: „Založili urozený a statečný rytíř Diviš Protiva Černín z Chudenic a Ludmila Eliška Černínová rozená z Řičan a na Hracholuskách, 1682“. V dalším klenebním poli je medailon označovaný jako Panna Maria na trůně, v hlavním cyklu je zobrazeno Zasnoubení Mariino a ve spodní části erb Hennigarů ze Seeberka. V posledním poli je nejprve medailon zobrazující Návrat Svaté rodiny z Egypta, v hlavním cyklu je zobrazen příběh Dvanáctiletý Kristus v chrámu a ve spodní části je erb Wiederspergů.

Další freskovou výzdobu nacházíme na poprsnici kruchty, rozdělené do tří polí. Uprostřed hrají andělé na různé nástroje a po stranách je David s harfou a sv. Cecílie s varhanami.



Kaple sv. Diviše v Hracholuskách

Poslední soubor fresek tvoří erby namalované až na objednávku Rudolfa Jaksche, a to erb rodu Jakschů z Wartenhorstu, erb jeho ženy z rodu svobodných pánů z Haerdltu a erb jeho matky Karolíny Edle von Heili.

Hubenov

Dvůr Hubenov leží dva kilometry severně od Kralovic při pravé straně silnice I. třídy do Mostu, na katastrálním území obce Hradecko.

Na místě dvora stála ve středověku vesnice nazývaná v historických pramenech Královská Hora. V roce 1558 je v kaceřovském urbáři uváděna pustina Hubenov.

Ve obnovil až počátkem 18. století plaský opat Eugen Tyttl, ale krátce nato své rozhodnutí přehodnotil a na místě vsi založil **hospodářský dvůr**. Základní kámen k němu byl položen v roce 1726 a jeho jednotlivé části byly dokončeny v různých letech, špýchar v roce 1730, zámeček v roce 1734 a mléčnice až za následujícího opata Celestýna Stoye nejdříve v roce 1738. Po zrušení kláštera v roce 1785 byl dvůr spravován Náboženským fondem a poté vystřídal několik majitelů.



Hospodářský dvůr Hubenov

Dvůr Hubenov byl postaven podle plánů Jana Blažeje Santiniho vypracovaných někdy mezi lety 1710 a 1720 a je mimořádnou ukázkou kvalitní barokní architektury. Celý komplex je postaven na půdorysu kosočtverce, přičemž jihozápadní hlavní vstup do dvora je natočen směrem k plaskému klášteru. Dominantou dvora je patrová budova tzv. zámečku, postavená na půdorysu šestiúhelníka. Je v ní umístěna kaple sv. Eugenie a nad průjezdem osazen znak (výklad podoby znaku u hesla Plasy) plaského opata Tyttla doplněný deskou s letopočtem 1734.

Na hlavní půdorysné ose dvora je proti této stavbě situována sýpka rovněž založená na půdorysu šestiúhelníka. Na tyto stavby zcela



Hospodářský dvůr Hubenov